

«Βασικά στοιχεία της γυναικείας ψυχοσεξουαλικής εξέλιξης»

**Απόσπασμα σημειώσεων προς τους ασκούμενους φοιτητές ΑΕΙ και απόφοιτους
ψυχολόγους κατά την πρακτική τους άσκηση στο Θεραπευτήριο Χρονίων
Παθήσεων Ανατολικής Αθήνας**

Σάββας Μπακιρτζόγλου, Ψυχολόγος Θ.Χ.Π.ΑΝ.Α, Ψυχαναλυτής

Κατά τον Freud στο κορίτσι το *πρώτο ερωτικό αντικείμενο* (λιβιδινικό αντικείμενο, αντικείμενο αγάπης) είναι η μητέρα του. Βρισκόμαστε εδώ στην *προοιδιπόδεια φάση* της ψυχοσεξουαλικής του εξέλιξης, δηλαδή πριν το οιδιπόδειο στάδιο, μέχρι το 4^ο και 5^ο έτος (*προοιδιπόδεια μάνα*). Προεξάρχουν εδώ το ισχυρό και άρρηκτο της σχέσης μάνα-κόρη (συμβιωτική-συγχωνευτική σχέση) και οι ερωτικές επιθυμίες του κοριτσιού προς τη μητέρα. Στην φάση αυτήν το κορίτσι διέπεται από ψευδαισθήσεις παντοδυναμίας μέσω των οποίων φαντάζεται ότι κατέχει ένα πέος (*ψευδαισθητικό πέος*) με το οποίο εξασφαλίζει στη μητέρα της την σεξουαλική πληρότητα. Είναι κεντρικός ο *επιθετικός* χαρακτήρας του κοριτσιού εκείνη την περίοδο με προεξάρχουσα τη δυνατή *αμφιθυμία προς την μητέρα*. Ο πατέρας εδώ είναι αντίζηλος ως προς την επιθυμία του κοριτσιού να κατέχει αποκλειστικά τη μητέρα.

Η καθήλωση¹ σε αυτήν τη φάση οδηγεί στη *γυναικεία ομοφυλοφιλία* (επιθυμώ να έχω τη μητέρα). Η μητέρα εδώ νοείται ως *αντικείμενο επιλογής* (σεξουαλικοποιημένο) και όχι ως *αντικείμενο ταύτισεως* (πένθος του ως ερωτικό αντικείμενο).

Σε μια δεύτερη φάση την οποία ονομάζουμε φάση *«αλλαγής αντικειμένου»* (4^ο-5^ο έτος) το μικρό κορίτσι αποεπενδύει από τη μητέρα ως αντικείμενο αγάπης για να επενδύσει στον πατέρα. Η φάση αυτή συνοδεύεται από επιθετικότητα συγκινησιακές εκφορτίσεις και συχνά υπνηλία. Το κορίτσι εδώ θυμώνει με τη μητέρα του επειδή την έκανε χωρίς πέος και την περιφρονεί επειδή και αυτή η ίδια (η μητέρα της) είναι ευνουχισμένη. Υποφέρει και υφίσταται ένα ισχυρότατο ναρκισσιστικό πλήγμα λόγω αυτής της έλλειψης φαλλού. Καλώς εχόντων των πραγμάτων στρέφεται τότε προς τον πατέρα της στην προσπάθειά της ν'αναπληρώσει

---

¹ Καθήλωση : Ανάσχεση στην ψυχοσεξουαλική πρόοδο που σχετίζεται με την προσκόλληση της λιβιδούς (ψυχική ενέργεια των επενδύσεων) σε ένα προγενέστερο στάδιο της ψυχοσεξουαλικής εξέλιξης.

το πέος που της λείπει μ'ένα παιδί που εκείνος θα της κάνει κατά την (συμβολική) εξίσωση *παιδί=πέος*(οι έγκυες καμαρώνουν –μεταξύ άλλων-για την φουσκωμένη τους κοιλιά επειδή χάρη σ'αυτήν αποκτούν και αυτές οι ίδιες κάτι που να «φουσκώνει» στην κοιλιακή τους χώρα δηλαδή έναν «ως εάν» φαλλό). Η φάση αυτή των φαλλικών αναζητήσεων σηματοδοτεί την έναρξη του γυναικείου οιδιπόδειου: *το κορίτσι επιθυμεί τον πατέρα οπότε η μητέρα γίνεται αντίζηλος.*

Κατά την φάση της «*αλλαγής του αντικειμένου*» το κορίτσι μπαίνει στον *παθητικό σεξουαλικό ρόλο* σε σχέση με το αντικείμενο αγάπης(φαντασίες παθητικές προς τον πατέρα). Εδώ η παλαιότερη(ναρκισσιστική) ενεργητική επιθυμία του κοριτσιού να έχει έναν φαλλό αντικαθίσταται από την αντικειμενοτρόπο παθητική επιθυμία της να «ευνουχιστεί» από τον πατέρα μέσω ενός βιασμού απ'αυτόν μέσω του οποίου θα προκύψει ένα παιδί. Έχουμε τότε αλλαγή της ενεργητικής θέσης σε παθητική οπότε συντελείται παράλληλα και *αλλαγή της ερωγόνου ζώνης*: η κλειτορίδα (αρσενική σεξουαλικότητα) δίνει τη θέση της στον κόλπο(θηλυκή σεξουαλικότητα). Πρόκειται για τη διαδικασία *αλλαγής του οργάνου*: από την κλειτορίδα στον κόλπο.

Ας σημειωθεί ότι το μικρό κοριτσάκι, μέχρι τα τέσσερα περίπου, πιστεύει ότι το μοναδικό σεξουαλικό όργανο είναι το αρσενικό, δηλαδή το πέος(η κλειτορίδα είναι το ανάλογο του πέους στο κορίτσι). Έτσι το κορίτσι αρχικά αγνοεί τον κόλπο του και δεν τον ανακαλύπτει παρά μόνο στην εφηβεία, δηλαδή κατά τη γενετήσια οργάνωση της γυναικείας σεξουαλικότητας. Μέχρι την εφηβεία ο κόλπος του κοριτσιού δεν είναι η έδρα καμίας αισθαντικότητας.

Στη συνέχεια της ψυχοσεξουαλικής εξέλιξης το κορίτσι θα χρειαστεί να αποσεξουαλικοποιήσει τον πατέρα, δηλαδή να τον εγκαταλείψει ως ερωτικό αντικείμενο και να πάει σε άλλον άντρα. Έτσι η γυναικεία ψυχοσεξουαλική εξέλιξη περιλαμβάνει δύο αποεπενδύσεις διαφορετικού φύλου:

-η πρώτη αφορά στην αποεπένδυση του πρωτογενούς ομόφυλου αντικειμένου, της μητέρας.

-η δεύτερη αφορά στην αποεπένδυση του ετερόφυλου(αιμομικτικού)αντικειμένου, του πατέρα.

Καλώς έχόντων των πραγμάτων το κορίτσι κατά την ψυχοσεξουαλική του εξέλιξη ξεκινώντας από τη γυναίκα (μαμά) πρέπει να φτάσει στον άντρα (πατέρα).

Εν κατακλείδι: Τα πράγματα είναι πολύπλοκα στα κορίτσια. Η γυναικεία σεξουαλικότητα έχει μακρύ δρόμο(γι'αυτό και η γυναικεία ψυχρότητα απαντάται συχνότερα από την αντρική ανικανότητα).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική και μεταφρασμένη

D.EVANS: Εισαγωγικό Λεξικό της Λακανικής ψυχανάλυσης Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Μ.ΜΑΔΙΑΝΟΣ ,Κλινική ψυχιατρική, Καστανιώτης, 2003.

ΝΙΚΟΣ ΜΑΝΟΣ, Βασικά στοιχεία κλινικής Ψυχιατρικής , UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσσαλονίκη 1997.

Ν.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ , Λεξικό της ψυχολογίας ,Σύγχρονη Εκδοτική , Αθήνα 2005.

Γ.Σ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ , Δυναμική Ψυχιατρική, Α.Καραβία , Αθήνα 1971.

Λ.ΧΑΡΤΟΚΟΛΛΗΣ , Εισαγωγή στην Ψυχιατρική, Θεμέλιο, Αθήνα 1991 .

XORNEY K., Η ψυχολογία της γυναίκας, Γλάρος 1967

Α.ΧΟΥΝΤΟΥΜΑΔΗ-Λ.ΠΑΤΕΡΑΚΗ, Σύντομο Λεξικό Ψυχολογικών Όρων Δωδώνη Αθήνα-Γιάννενα 1989.

WINDGASSEN – TOLLE, Ψυχιατρική, Παρισιάνος 2003.

Ξενόγλωσση

BYDLOWSKI M. CANDILIS D. Psychopathologie Perinatale, Presses Universitaires De France, Paris 1998

R.CHEMANA, B.VANDERMERSCH, Dictionnaire de la Psychanalyse, Larousse, Paris 1995.

H-Ey, P.BERNARD, CH.BRISSET, Manuel de Psychiatrie, Masson, Paris 1989.

CH.RYCROFT, A critical Dictionary of Psychoanalysis, Penguin, 1972.

CHASSEGUET-SMIRGEL J., La sexualite feminine, Payot, Paris 1991

O.FENICHEL, The Psychoanalytic theory of Neurosis, Rutledge and Kegan Paul, London 1982.

O.FENICHEL, Problems of psychoanalytic technique, The psychoanalytic theory of neurosis , Rutledge and Kegan London 1982

FREUD S, On the sexual Theories of Children, The Standard edition, vol. 9, the Hogar press, 1959

FREUD S., Introductory Lectures on Psycho-Analysis, The Standard edition, vol. 15, the Hogar press, 1963

R.GREENSON, The Technique and Practice of Psycho -Analysis, the Hogarth Press, London 1994.

HAMAD NAZIR ,L'enfant adoptif et ses familles, Denoel, Paris 2001

P.KAUFMANN, L'apport freudien, Larousse, Paris 1998.

J.LAPLANCHE, J.-B.PONTALIS, Vocabulaire de la Psychanalyse, P.U.F. , Paris 1967

MOTZ A. The psychology of female violence, Motz Anna 1964

A. MICHEL, Dictionnaire de la Psychanalyse, Encyclopedia Universalis, Paris 2001

A.DE MIJOLA, Dictionnaire de la Psychanalyse, Calmann –Levy, 2002.

PIERON HENRI, Vocabulaire de la Psychologie, P.U.F., Paris 1981.

A.POROT, Manuel Alphabetique de Psychiatrie, Puf, 1986.

WILHELM REICH, Character Analysis. Ed.Noonday, New York 1991.

E.ROUDINESCO, M.PLON Dictionnaire de la Psychanalyse, Fayard, 1997

SALMAN AKHTAR , Comprehensive Dictionary of Psychoanalysis